

SEROCKI MIEJSKOWNIK

KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNY PRZEWODNIK PO GMINIE

Odcinek 33 - SEROCK

Napoleon w Serocku

W powszechniej świadomości Serock związany jest z dziedzictwem napoleońskim z powodu historycznych pozostałości. Napoleon pierwszy raz w Serocku był, czy też raczej przejeżdżał przez miasto, 30 stycznia 1807 r., gdy jechał z Warszawy przez Pułtusk, Przasnysz i Olsztyń do swoich wojsk, mających wkrótce stoczyć wielką bitwę pod Iławą. Drugie wydarzenie miało miejsce 200 lat temu i związane jest z odwrotem Wielkiej Armii z Rosji.

Portret podwójny

Napoleon portret konny

Wieczorem 5 grudnia 1812 r. w Smorgoniach na Litwie Napoleon opuścił rozbitą Wielką Armię i udał się w podróż do Paryża. Dysponujemy dwoma relacjami osób, które towarzyszyły cesarzowi w tej dwutygodniowej podróży i wspominają o jego postoju w Serocku. Pierwsza to pamiątki generała Armanda de Caulaincourt, księcia Vicenzy, wielkiego koniuszego cesarstwa. Niestety w polskim wydaniu tłumacz zamiast Serocka (Sierocka) mylnie wymienił Sieradz, a przecież Napoleon z Pułtuska do Warszawy nie jechał przez Sieradz. Druga to zapiski innego uczestnika tej podróży porucznika Stanisława Dunin-Wąsowicza z trzeciego szwadronu słynnego polskiego 1 pułku szwoleżerów gwardii. Wprowadził je do naukowego obiegu Szymon Aszkenazy, w artykule zamieszczonym w 1911 r. w „Tygodniku Ilustrowanym”.

Decyzję o trasie przejazdu przez Księstwo Warszawskie podjęto 7 grudnia w Mariampolu, dzięki zapewnieniom poczmistrza, że drogi w Księstwie są przejezdne, a on sam jest gotów udać się przedem i zorganizować konie na zmianę do samej Warszawy. W Grajewie 9 grudnia cesarz zrezygnował z karety i poruszał się dalej saniami odkupionymi od jednego z ziemian w towarzystwie de Caulaincourt, Dunin-

Wąsowicza oraz Mameluka Razy Rustana. Pojazdowi temu towarzyszyły jedynie małe saneczki z generałem Karolem Lefebvre-Desnouettessem, dowódcą szaserów gwardii oraz kurierem Amondrum. Przez Łomżę, Ostrołękę i Maków dotarł

Fragment fortyfikacji w północno-wschodniej części miasta

Stanisławowo
Ludwinowo Dębskie
Ludwinowo Zegrzyńskie
Zalesie Borowe Marynino
Świecienica Izbica
SEROCK
Wola Kiełpińska
Kania Polska
Gasiorowo
Kania Nowa
Nowa Wieś
Stasi Las
Zabłocie
Karolino
Wola Smolana
Jadwiśn
Dobroki Gutu
Borowa Góra
Bolesławowo
Jachranka
Cupel Szadki
Dosiń Dębe
Skubianka
Wierzbica
Łacha

Budowa walów twierdzy

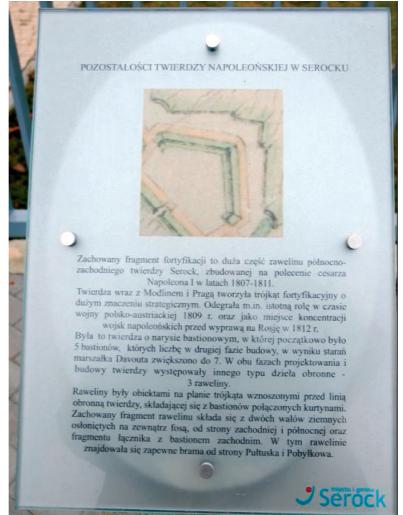

Wały

można było dostać kawę, cesarz wypijał jedną filiżankę z mlekiem. Pomimo zasp śniegu sięgających kolana cesarz dokonał lustracji fortyfikacji Serocka. Nie wiemy, która brama wjechał do miasta, ale z dwóch możliwości bardziej prawdopodobna wydaje brama przy rawelinie zachodnim (teren obecnego stadionu), gdzie w sąsiedztwie znajdowały się duże koszary i magazyny wojskowe. Droga nad Narwią była bardziej zaśnieżona i z tego powodu omijano stację pocztową w Wierzbicy i wjazd od strony obecnych ulic Retmańskiej i Zdrojowej. Jedna z największych karczm w Serocku znajdowała się w pobliżu fortyfikacji i koszar, pomiędzy obecnymi ulicami 11 Listopada oraz Księcia Jana-Sza I. Nie było oczywiście żadnych oficjalnych powitań przez władze miasta (prezydentem był Fryderyk Schmidt), co najwyżej komisarz fortyfikacji lub komendant inżynierów oprowadził cesarza po wybranym obszarze twierdzy. W Serocku spędził około 1-1,5 godz. by o godz. 13 zameldować się w Hotelu Angielskim w Warszawie.

Dzięki głównemu dziedzictwu epoki napoleońskiej są zachowane fragmenty fortyfikacji, z których najlepiej zachowały się fragmenty rawelinu zachodniego, wkomponowanego w stadion miejski oraz kurtyna północno-zachodnia i bastion północny, które stały się szlakiem spacerowym. Twierdza budowana razem z Modlinem i Pragą stanowiła ważny element strategiczny w planach Napoleona i sprawdziła się w 1807 r. w wojnie z Rosją (2 pp pod dow. Płk Stanisława Potockiego) oraz w 1809 r. w wojnie z Austrią, gdy twierdzą dowodził gen. Józef Niemojewski..

Na cmentarzu parafialnym zachowały się dwa groby

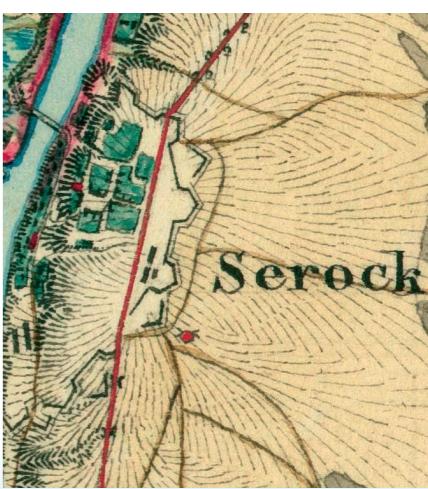
Tablica przy stadionie

Nagrobek Gregorkiewiczów.

Zajazd

Plan fortyfikacji ok 1830 r.

osób działających w tamtych czasach. Radnego Filipa Gre-gorkiewicza oraz oficera inżynierów (poźniej płk) Adama Bogusławskiego, który w przyszłości stanie się właścicielem dawnych koszar artylerii.

Z Serocka pochodził uczestnik wojen napoleońskich płk Maciej Chojnicki, z Zegrza uczestnik wyprawy na Moskwę płk Kazimierz Paszkowicz. Właścicielem sąsiadziej Wierzbicy był bohater wojen napoleońskich generał Kazimierz Małachowski, a dóbr zegrzyńskich Józef Wawrzyniec hr. Krasicki, który w 1812 r., będąc adiutantem gen. Karola Kniaziewicza wyniósł go z pola bitwy i rannego przywiózł do Zegrza.

Do dziedzictwa czasów napoleońskich należy też ulica Napoleońska, która łączyła kiedyś koszary górne i koszary dolne oraz ulica Zakopowa, która kiedy biegła wzdłuż fortyfikacji również na dużym odcinku obecnej ulicy Polnej, co widać na mapie z I połowy XIX wieku. Do tej tradycji wpisać należy również dawny zajazd pocztowy, który chociaż zbudowany został już w czasach Królestwa Polskiego, to dla wielu pokoleń seroczan łączył się z obecnością Napoleona w Serocku.

W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2011-2014 przyjęto nie tylko zalecenia dotyczące ochrony pozostałości twierdzy, ale również zamiar ufundowania tablicy pamiątkowej dla uczczenia pobytu cesarza Napoleona w Serocku. Tablica na wzór tej, która znajdowała się na budynku Hotelu Angielskiego w Warszawie.

Tekst i zdjęcia
Sławomir Jakubczak